

BEYAZ DAĞ

GALSAN TSCHINAG

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0407
Edebiyat: 095

BEYAZ DAĞ
GALSAN TSCHINAG

Özgün Adı
Der weiÙe Berg

Tùrkçesi
Ömer Yasir Öngenli

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Proje Editörü
Hande Kayhan

Kitap Editörü
Dr. Rabia Ebrar Akıncı

Kapak ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Son Okuma
Alperen Gür
Mehmet Can Sevinç

VakıfBank Kùltür Yayınları
İnkılâp Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No:7/A1 – Kat 13
34768 Ümraniye / İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2025
© Insel Verlag, Berlin, 2000

All rights reserved by and controlled
through Insel Verlag, Berlin

ISBN 978-625-5848-33-8

Kitabın Türkçe yayın hakları Insel Verlag aracılığıyla VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevî ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere, Avcılar / İstanbul
Tel: 0 212 412 1700
www.mega.com.tr – info@mega.com.tr
Sertifika No: 44452

1. Baskı: Kasım 2025

BEYAZ DAĞ

GALSAN TSCHINAG

TÜRKÇESİ
ÖMER YASİR ÖNGENLİ

GALSAN (TSCHINAG) ÇINAK

26 Aralık 1943'te Batı Moğolistan Altay Dağları'nda dünyaya gelmiştir. İlk şiirlerini henüz yatılı okulda bir öğrenciyken yazmaya başlayan Galsan Çınak, 1962 yılında Eski Doğu Almanya'da Alman dili ve edebiyatı öğrenimi görmek üzere burslu olarak Leipzig'e gitmiştir. Mezuniyetini 1968 yılında yılın en iyi öğrencisi olarak yüksek onur derecesiyle tamamlamasının ardından Moğolistan Ulusal Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak göreve başlamıştır. Moğolistan'ın ilk Germanisti olarak Almanca dersler verdiği dönemde hükümet tercümanlığı görevlerini de yürütmüştür. İlk olarak 1992 yılında aldığı Adelbert von Chamisso ödülünün ardından eserleri pek çok dile çevrilmiş ve edebiyat alanında çok sayıda uluslararası ödüle layık görülmüştür. Hâlen bağımsız yazar olarak Ulanbaatar'da yaşamını sürdüren Galsan Çınak, yaz mevsimlerini önderliğini yürüttüğü Tuvalarla birlikte Altay Dağları'nda geçirmektedir.

ÖMER YASİR ÖNGENLİ

6 Haziran 1995'de Konya'da doğdu. Eğitim hayatına İstanbul'da başladı. 2005-2010 yılları arasında Almanya'da yaşadı ve orada eğitimine devam etti. 2018'de Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim bölümünden mezun oldu. Eğitim ve Çeviri alanlarında, Almanca, İngilizce ve Japonca dillerinde çalışma hayatını sürdürdü.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Demirden Kuşun Gelişi	15
Gri Tavşan Firarda	41
Deliliğin Pençesinde	73
Dünya Dağı Üzerindeki Fırtına	103
Güneşi Soyan Dalgalar	135
Yalnızlık Zirvede Yaşar	167
Zaman Barajındaki Çatlak	199
İki Kral Çocuğu	219
Rüzgâra Karşı Beyaz Dağ'ın Işığına Sığınmak	249
Sonsöz	279
Sözlük	283

ÖNSÖZ

Bu benim geçirdiğim bir hastalığın kayıdır, beni öldürmek yerine, ölmeden mezara sokan ve böylelikle ölümsüzlüğe ulaştıran bir hastalık. Zamanı ve gidişatı tersine çeviren bu olay şöyle başladı:

1958 yılının son demlerinde, son ayının 26. gününde, üç farklı ödül alacağım için okuldaki yüz öğrenci arasından en tanınmış olma şerefine sahiptim. Bu ödüller, öğrenim konusunda örnek teşkil eden başarımla, A'dan Z'ye aliterasyon ile düzenlediğim bir duvar panosu ve her yıl yapılan yarışmaya gönderdiğim şiir içindi. Okul müdürü beni gerçek bir şair olarak adlandırıp bu eserin basılması için elinden geleni yapacağını duyurmuştu. Bense kollarım rengârenk ve ıslıl ıslıl kâğıtlara sarılmış hediyelerle dolu bir hâlde müdürün yanında duruyordum ve güçlü eli omzumdaydı. Yılsonu toplantısı için bir araya gelerek kulüp odasını hınca hınç dolduran kalabalığın bana yönelttiği bakışlarda, âdetâ eski şaman gecelerini anımsatan sade ve huşu içinde bir saygı vardı.

Saatler sonra yalnız kalabilmişim. Kasabanın kıyısındaki bozkırda aceleyle ilerlerken kafamı toparlayıp durumum üzerinde düşündüm: 50 kilo ve 160 santimetrenin oluşturduğu bedenimin esas muhtevamı temsil etmesi imkânsızdı. Okuduklarım ve işittiklerim de öyle: Nihayetinde 8. sınıftım. Oysa ben bundan daha fazlasıydım. Talih en baştan beri benim yanımda gibiydi. Benden önceki ve sonraki üç kardeşimin aksine bebeklik dönemi-

ni atlattım, hayatta kaldım. Çocukluğumu erkenden geride bırakarak gençlik yıllarıma iyi bir başlangıç yaptım. Doğa bana sağlam bir vücut, kıvrak bir zekâ ve çekici bir karakter bahşetmişti. Zaman makinası âdeta içimde işliyordu; keskin zihnimle doğruyu yanlıştan, faydalıyı zararlıdan ayırmayı biliyordum. Kendimi hurafelerin pençesinden vaktinde kurtarmıştım. İçimdeki ve çevremdeki geri kalmışlığın kalıntılarından oluşmuş dağı ezerek dümdüz bir araziye dönüştürmüş; sonra da onu aşarak insanı modern ve uygar olmaya doğru götüren geri dönülmez yola adım atmıştım. İçimdeki şamanı öldürerek şaire hayat vermiştim.

Şimdi önümde vermem gereken bir karar var: Bu saatin sonunda hem gün hem de ay değişecek ve takvim doğum günümü gösterecek. Şimdiye dek yaşımla sorulduğunda verdiğim cevap, o anki ruh hâlime ve arzuma göre 14 ila 17 arasında değişirdi. Fakat artık kesin olarak 15 yaşıma basacağım. Ne çocuk ne de yetişkin sayıldığım o ara dönem resmen sona erecek; çağımla eksiksiz bir tanışığı olacağım. Onun yükünü taşıyacak, inşasına yardım edeceğim. Şiirler yazacağım aldığım her nefeste. Şiirler yazacak, böylelikle de olgunluğa yelken açacağım. Çiçek açacak ve daha solmadan göçüp gideceğim. Erken başladım, erken son bulacağım. Kimsenin olmadığını olacağım. Engellerin tümünü aşacak, tüm zincirlerden kendimi kurtaracağım. Sınıfımdaki, okulumdaki ve mensubu olduğum klandaki özel konumumun daima farkında olacağım. Hep dağları aşmayı hedefleyip, vadilerde değil, zirveye giden yollarda ilerleyeceğim. Kalabalıklardan ayrı, yalnız olacağım bir zirveye ulaşacağım.

Sonraki birkaç günü tek başıma ve kararlılıkla, yalnızca benim görebildiğim o yolda ilerleyip kendimi her şeyden soyutlayarak geçirdim. Tuhaftır, önceden görmesi mümkün olmadığı hâlde insan engellerini çabucak fark ediyor. Yalnızlığın beni bu derece ani ve sert bir şekilde etkisi altına alması da hayret veri-

ciydi. Böyle olması gerekiyor, diye düşündüm: Bir kere zirvede doğmuştum. Zirvede kalmak benim için zorunluluktuktu. Bunları düşünürken etrafımda amaçsızca koşturan sınırsız çocuğun oluşturduğu kalabalığa anlayış, merhamet ve biraz da acımayla baktım. Gelecek planlarım için hesap yaptım. Yılın son günü ömrümün 5384. gününe denk geliyordu. Beşer dizelik sekiz uzun kıtadan oluşan bir şiir yazmam gerektiğini gösteriyordu bu. 409. şiirimi elle yazılmış sekizinci kitabımın parçası olarak kafama yazdım. Aleksandr Puşkin'in ardında sekiz yüz kadar şiir bıraktığı söylenir. Benim en az bin şiire ulaşmam gerekiyordu. Tabii amacım ikinci bir Puşkin olmak yahut onun Asya bozkırlarına ait daha genç ve yetenekli bir kopyası hâline gelmek değildi. Yemin ederim ki böyle bir ihtirasım yoktu. İçimde evlat gibi büyüttüğüm duyguların alçakgönüllü olduğu da söylenemezdi tabii. Arzum, 20. yüzyılda Lermontov olmak, sonra aynı onun gibi 27 yaşında hayata veda etmektir. Ne azı ne de fazlası... Güzel değil, etkili yazmalıydım. Sözcüklerimin ardında öyle bir güç olmalıydı ki eski ve köhne düzeninde kısıp kalmış olanların dünyasını sarsmalı, onları cehennem ateşiyle yüz yüze getirmeliydi.

Arkamda bırakacağım toplam eser sayısının yüksek ihtimalle onunkileri geçecek olmasının çok önemi yoktu. İş, eserlerinin ardındaki ağırlık ve biricikliğine gelince de artık onu geçmek pek mümkün değildi. Ben yalnızca onun eserlerini yenileyecek ve tamamlayacaktım. Onun yapamadığını ben yapmalıydım. Aslında bu bir açıdan bakıldığında utanç verici bir durumdu. Ben onun aksine açık bir bahtla dünyaya gelmiştim. O ömrünü, şafaktan önceki karanlıkta çarın çavuşu olarak Rusya'nın zindanlarında geçirmeye mahkûm olmuşken ben tarihin aydınlık sabahında dünyaya gelmiştim. Sosyalizm ve kalkınmışlık benim beşiğim olmuş, onun tüm dünyayı arındıran, gençleştiren yakıcı alevi ve yarattığı etki benim yurdum olmuştu. Evet, Moğol

kökenli olduğum doğrudu ama biliyordum ki bu özü geride bırakıp kendimi vatan, tarih ve ırk gibi tali ve düşük değerlerin zincirlerinden kurtaracak güce sahiptim. Böylece bu kavramların çekim gücünün beni kısıtlayamayacağı bir yere varacak, hem kalben hem de ruhen bunun ötesinde bir yere, uluslar ötesi, benden önce kimsenin gelmediği bir noktaya ulaşacaktım. Biyolojik olarak bu gezegenin bir ürünü olduğum ne kadar doğruysa, manevi bir varlık olarak yaşadığım dönemin bir parçası olduğum da o kadar doğrudu. Bu yüzden ben de geçmişte sayısız kişinin krallara ve prenslere hizmet ettiği gibi bu çağa hizmet edecektim. Kendimi kelimelerle ifade edecektim ve kelimeler kıvılcımlara dönüşecekti. Bu kıvılcımlar da alevlere hayat verecek ve karanlığı aydınlatacaktı.

Aklımda böyle yüce düşüncelerle yılın son gününü geçiriyor, yeni yılın ilk aydınlığını, tıpkı bir buzağının dünyaya gelişini bekler gibi bekliyordum. Zamanın yeni yavrusu, tıpkı bu hayvan gibi, henüz anne rahminde sımsıcak ve yuvarlaklı. Burnu, önünde gidenin arkasına yapışmış, beklemekteydi. Gün akşama, akşam geceye, gece de gece yarısına evrilirken, Zaman adlı ineğin her şeyi içinde barından ve her şeye gücü yeten bedeninden doğacaktı.

Kendimi etrafımda amaçsızca koşturan çocuklardan, hatta yetişkinlerden de ötede hissediyordum. Yeni doğanı yaşama, tarihe katmak ve onu kayda değer günler, haftalar ve aylarla bezeyip sonunda gurur duyulacak bir yıla tamamlamakla sorumluydum. Benim için zaman, yalnızca üretken olunca değerli hâle gelen bir olguydu. Hayvan yavrusunun aksine zamandan doğanın bana en baştan kayıtsız şartsız teslimiyetini ve verimini bekliyordum. Onu sağacak, kırkacak ve sonunda kesecektim. Sütü, yünü, eti ve derisi benim şiiirlerim olacak; bu şiiirler de aç, susuz ve üşüyen ruhlara çare olacaktı. Fakat dürüst olmak gerekirse, önceliğim

başta bendim. Çünkü yazdığım her şiir, yavaş yavaş inşa ettiğim ve dokuduğum anıtın tuğlası, ilmeği olacaktı. Eski yıldan arta kalanlar azaldıkça, genç yılın içimizi kıpırdatan ve canlandıran soluğu bize o kadar yaklaşacak ve ben de bir o kadar coşkulu hissedecektim. Ebedi şöhret gecelerden birinin ardında mermerden yapılmış beyaz bir dağ gibi gizlenmiş beni bekliyordu sanki. Heyecanın nasıl içimde dolaştığını ve yayıldığını iliklerime kadar hissediyordum. Bedenimin her bir ucuna ulaşıyor, sanki sayısız ufak iğneler batırılıyormuşçasına sızı veriyordu. Hissettiğim acı bende bir an önce harekete geçme telaşı uyandırıyordu? Sabırsız olmamalıydım. Daha önümde yaşanacak koskoca 12 yıl vardı.

BEYAZ DAĞ

DEMİRDEN KUŞUN GELİŞİ

İyi kalpli Beyaz Yaşlı Adam'ın her yıl dönümü sırtında taşıyarak Dünya Dağı'ndan getirdiği hediye çuvalı, bu yıl şekerleme ve kurabiyelerle dolu, yıldızlarla bezeli torbalardan fazlasını içeriyor gibiydi. Yılın ilk gününde çılgınlarla karşılanan iki farklı haber de bunların içindeydi. Zıt yönlerden gelen bu haberler havada çarpışmış, ardından birlik olmaya karar verip altı bin kişilik kasabamızın en ücra köşelerine kadar sızarak herkese ulaşmıştı. Bir kulak müjdeyi duyarken öbürü kara haberi dinliyordu: Bir yanda dünyaya gelen üçüz çocuklar, diğer yanda boğulan beş kişilik bir aile vardı.

Başta haberler dümdüz, sırf somut olgulardan bir bilgi öbeği hâlinde gelir. Ardından sohbet konusu olur ve boşluklar doldurularak olayın yeni detayları duyulmaya başlar. Haber sürekli değişir. Başta yalnızca kulak ve ağız arasında gerçekleşen iletişim zamanla ikisi arasında hikâyelerin büyüdüğü veya küçüldüğü dev bir manzara resmetmeye başlar. İnsanlar duyduklarıyla yetinmeyip, anladıklarını birbirlerine aktarırlar. Birisi parçalarını kırpar, diğeri dallandırıp budaklandırır. Birisi içindeki güneşin ışığını saçarken, diğeri ise hikâyeye kendi gölgesini katar.

Üçüzlerin annesi yirmi yedi yaşında, Torgut soyundan bir kadındı. Sonuncusu bir yıl önce toplam üç kez doğum yapmış, fakat üçü de hüsrarla sonuçlanmıştı. Meyveleri ya ana rahminde ya da dünyaya gözlerini açtıktan çok kısa süre sonra hayattan kopmuşlardı. Sonuncusunun sırf hayata değil kendisini hayata

getirmeye çalışana da garezi olacak ki cansız bedeni ana rahmini terk ederken neredeyse anneyi de canından edecekti. Bilinci tüm gece kapalı kalmış olan kadın, bir süreliğine ölmüş olacaktı ki, genelde ölümler diyarından dönenlerin anlattığı tarzda hikâyeler anlatmıştı.

Kadın içinden geçtiği, ışıklar saçan tuhaf bir tünelden bahsetti. Bahsi geçen tünel fazlasıyla geniş ve uzun olsa gerek-ti. Yolculuk sırasında geçmişine ait sayısız yüz ve artık hayatta olmayan babasını görmüştü. Kadın erken kaybettiği babasına kavuşmaktan tarif edilemez bir mutluluk duymuştu. Fakat her zaman sevgi dolu bir insan olan babası, kendi evladını görmez-den gelerek onu geri yollamıştı.

İşte, birden fazla çocuğunu kaybetmiş bu hasta kadın, şimdi dünyaya üzümler evlatlar getirmişti. Üstelik doğum bir keçi-ninki kadar kolay gerçekleşmiş. Sapaşğlam dünyaya gelen kü-çükler, güzel bir yıl müjdelemişler.

Taliksiz olay ise Kazak bir ailenin başına gelmiş. Gece soba-ya kömür koyduktan sonra kapağını fazla erken ve sıkı kapatmışlar. On altı yaşındaki en büyük kız, o gün yakınlardaki farklı bir kulü-be de yaşayan bakıma muhtaç bir teyzede kalıyormuş. Sabah aile-nin büyük kızı olarak evdeki sorumluluğunu yerine getirmek üze-re sobayı yakmak ve sabah çayını hazırlamak için eve döndüğünde, bir şeylerin yolunda gitmediğini fark etmiş. Yer yatağında yatan kadın ve iki çocuğı kimıltısız duruyormuş, herhangi bir hareket emaresi yokmuş. Üst yatakta en küçük çocuklarıyla yatan adam ise en azından kısa süreliğine uyanmış olacak ki yatağın önüne, yarım yamalak giydiğı pantolonla yüzüstü yığılmış. Dört yaşındaki en küçük oğlan ise kalın yorganların altında kaldığından bilincini kaybetmiş olsa da hâlen hayattaymış. İlk yardım için gelenler sa-dece onu alıp diğerlerini geride bırakmışlar. Çünkü askerler ve adli tıp doktoru gelene kadar öylece kalmaları gerekiyormuş.